

Rahoitusmarkkinat ja pankit

Pertti Pylkkönen

Rahoitusmarkkina- ja tilasto-osasto

Suomen Pankki

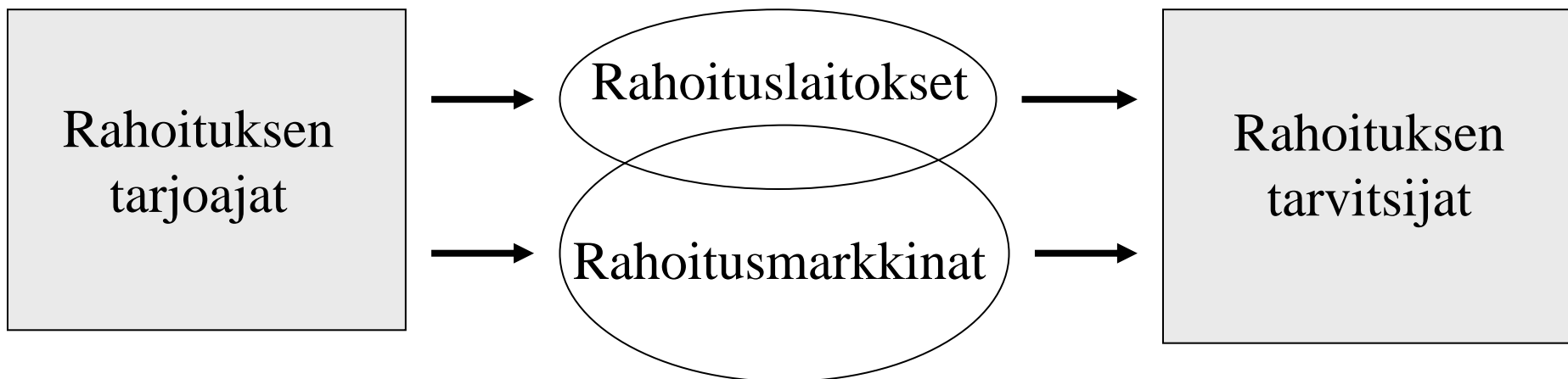
Studia Monetaria 21.11.2006

Sisältö

- Rahoitusjärjestelmä ja sen tehtävät
- Eri rahoitusvaihtoehdot
- Säästäminen ja sijoittaminen
- Pankit, muut rahoituslaitokset sekä niiden valvonta

Rahoitusjärjestelmän rakenne

Rahoituksen välityskanavat

Rahoituksen päätyypit

- Suora rahoitus
 - markkinaehtoinen rahoitus
 - ensi- ja jälkimarkkinat
 - suoraan rahoittajalta rahoitettavalle
 - osakkeet, joukkolainat, lyhytaikaiset velkasitoumukset
- Epäsuora rahoitus
 - välitetty rahoitus
 - ei yleensä jälkimarkkinoita
 - pankit, kiinnitysluottopankit, rahoitusyhtiöt
 - vakuutuslaitokset

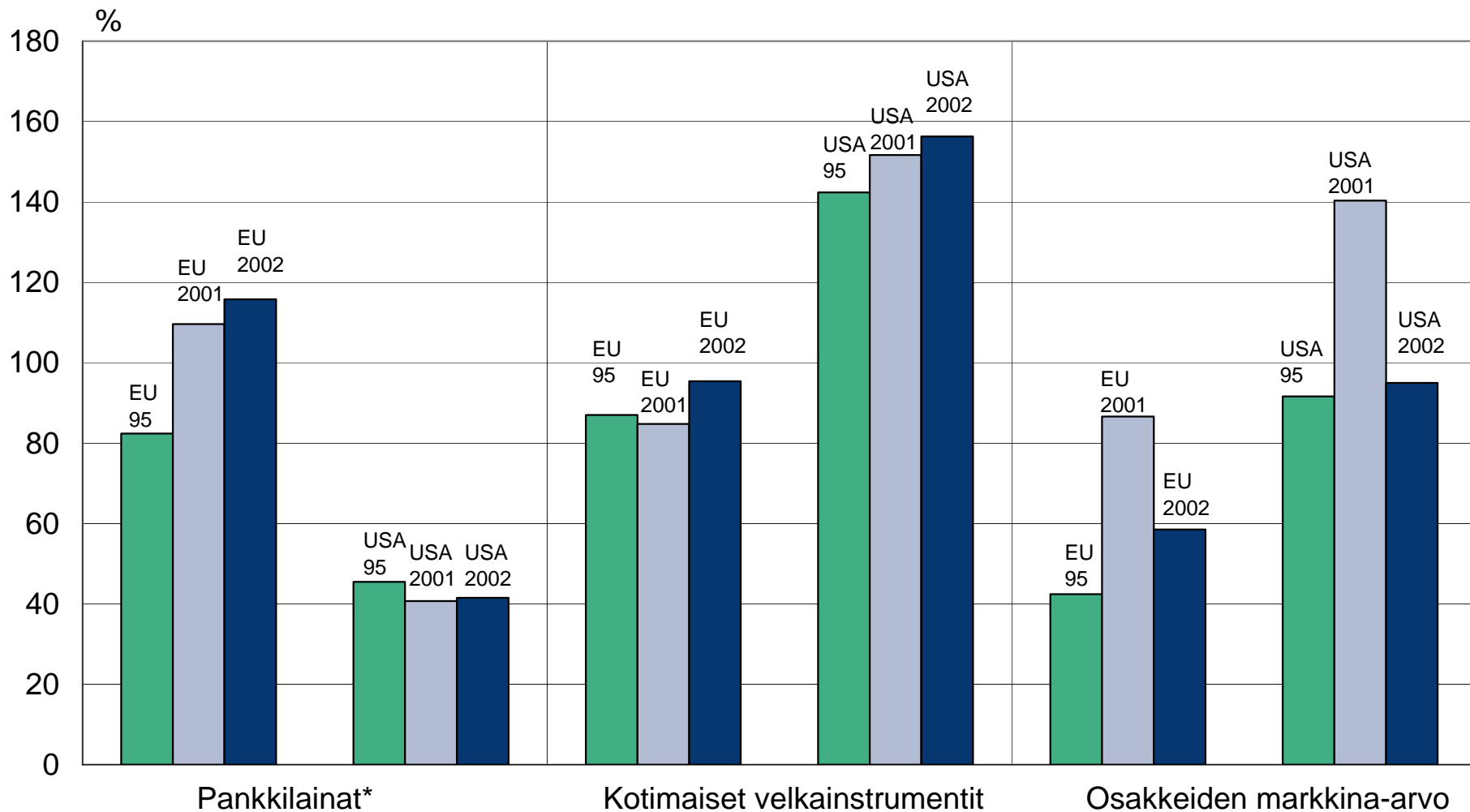
Instituutiot ja markkinat

- Rahoituslaitokset
 - Talletuspankit
 - Investointipankit
 - Pankkiiriliikkeet
 - Rahoitusyhtiöt
 - Kiinnitysluottopankit
 - Erityisrahoituslaitokset
- Sijoitusrahastot
- Riskirahastot (hedge fund)
- Vakuutusyhtiöt
- Rahoitusmarkkinat
 - Osakemarkkinat
 - Joukkovelkakirjamarkkinat
 - yritykset
 - valtiot
 - pankit,
 - kiinnitysluottopankit
 - Rahamarkkinat
 - Johdannaismarkkinat
 - Riskirahoitus

Eri maiden

- Päättyypit:
 - *Markkinakeskeinen järjestelmä*
 - osake- ja joukkolainamarkkinat
 - esim. USA, Iso-Britannia
 - *Pankkikeskeinen järjestelmä*
 - esim. Saksa, Japani
- Suomi:
 - rahoitusjärjestelmä edelleen pankkikeskeinen

Päärahoitusmuotojen suhteelliset osuudet EU15-maissa ja Yhdysvalloissa (% BKT:stä)

* EU:n vuoden 2002 pankkilainoista puuttuvat Iso-Britannian tiedot.

Lähteet: EKP, BIS ja OECD.

Rahoitusjärjestelmän tehtävät

- 1a) Ylimääräisen varallisuuden kanavoiminen rahoitusta tarvitseville ja
 - b) sijoituskohteiden tarjoaminen
- 2) Riskien hajautus
- 3) Investointien tehokas ohjaus
- 4) Yritysjohdon kontrolli

1a) Rahoituksen välitys

- Pienet säästöt ja sijoitukset voidaan yhdistää suuriksi investoinneiksi
- Taloudelliset resurssit aktiiviseen käyttöön
- Esimerkki 1
 - pankki myöntää talletuksina kerätyt varat lainoina
- Esimerkki 2
 - Yritys kerää osakeannilla pääomaa suurelta sijoittajajoukolta

1b) Sijoituskohteiden tarjonta

- Rahoituksen tarjoaja, eli sijoittaja tai säästäjä, hyötyy varoilleen saamasta paremmasta tuotosta, kun varat ovat aktiivisesti investoitu taloudelliseen toimintaan

2) Riskien hajautus

- Säästöt ja sijoitukset pieninä osuuksina lukuisiin kohteisiin
- Miksi? → riskien tehokas hajautus
- Esimerkki: Rahasto-osuus lukuisiin osakkeisiin hajautetusta rahastosta

3) Investointien ohjaus

- Säästäjät ja sijoittajat ja näitä edustavat tahot vaativat sijoituksille hyvää tuottoa
 - > Pakottaa yritykset kannattaviin investointeihin, jotta voidaan jakaa voittoa ja maksaa korkoja
- Arvopaperien hinnat reagoivat hyviin ja huonoihin uutisiin
 - > Kannustaa yritysjohtoa järkeviin päätöksiin
 - > Kannustaako toisaalta lyhytjänteisyyteen?

4) Yritysjohdon kontrolli

- ”Aktiivinen omistaminen”
 - äänivallan käyttö yhtiökokouksissa
- Johdon/työntekijöiden kannustinjärjestelmät
 - osakeomistus
 - optiot
 - henkilöstörahasotot
- Yritysvaltaukset yleisillä ostotarjouksilla
 - äärimmäinen keino vaihtaa johto ja johtamistapa
 - negatiivinen maine mutta ovat päinvastoin usein hyvin positiivinen asia piensijoittajien kannalta

Rahoitus ja taloudellinen

- Kehittynyt rahoitusjärjestelmä lisää talouskasvua
- Onko markkinakeskeinen järjestelmä parempi?
 - Ei välttämättä ...
 - mutta kansakuntien vaurastuminen yleensä lisää rahoituksen markkinaehtoisuutta
 - 80-luvulla Japania pidettiin ylivertaisena, nyt USA:n järjestelmä on esikuva
- Kehittynyt oikeusjärjestelmä ja sopimuspitävyys rahoitusjärjestelmän keskeinen tukipilari

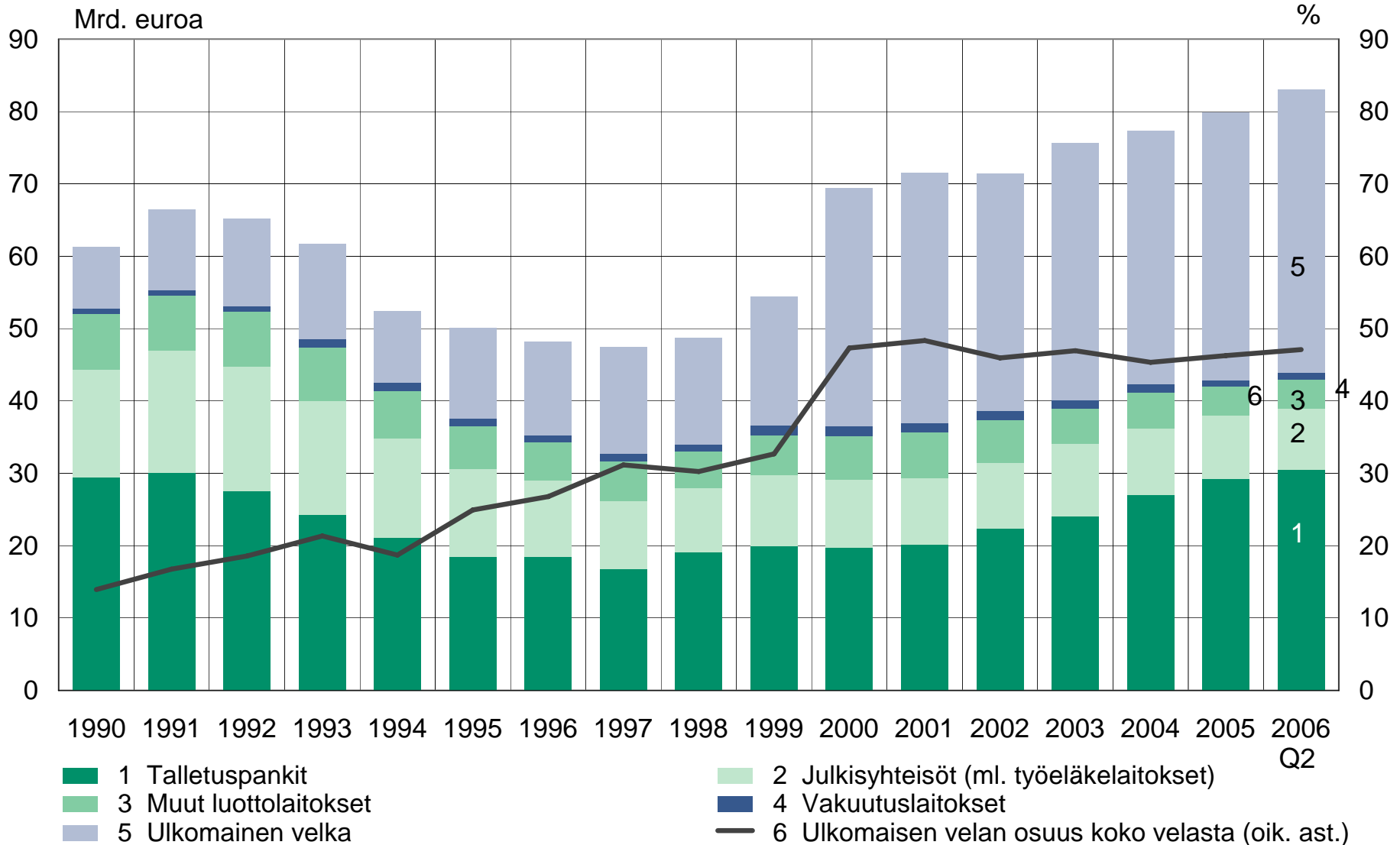
Yritysrahoituksen muodot

- Oma pääoma
 - osakepääoma
 - omistusoikeus, äänivalta
 - oikeus osinkoihin, mutta ”saamisjärjestyksessä viimeinen”; siksi suuri riski
- Tärkein oman pääoman, ja samalla koko yritysrahoituksen, muoto on yrityksen *tulorahoitus*

Yritysrahoituksen muodot

- Vieras pääoma
 - lyhyt- ja pitkäaikainen velka
 - pankkilainat,
 - yritystodistukset, jvk-lainat, TEL-lainat
- Välirahoitusmuodot
 - yhdistelmä omasta ja vieraasta pääomasta
 - pääomalainat

Yritysten velka

Lähde: Tilastokeskus, luottokantatilasto.

Säästäminen ja sijoittaminen

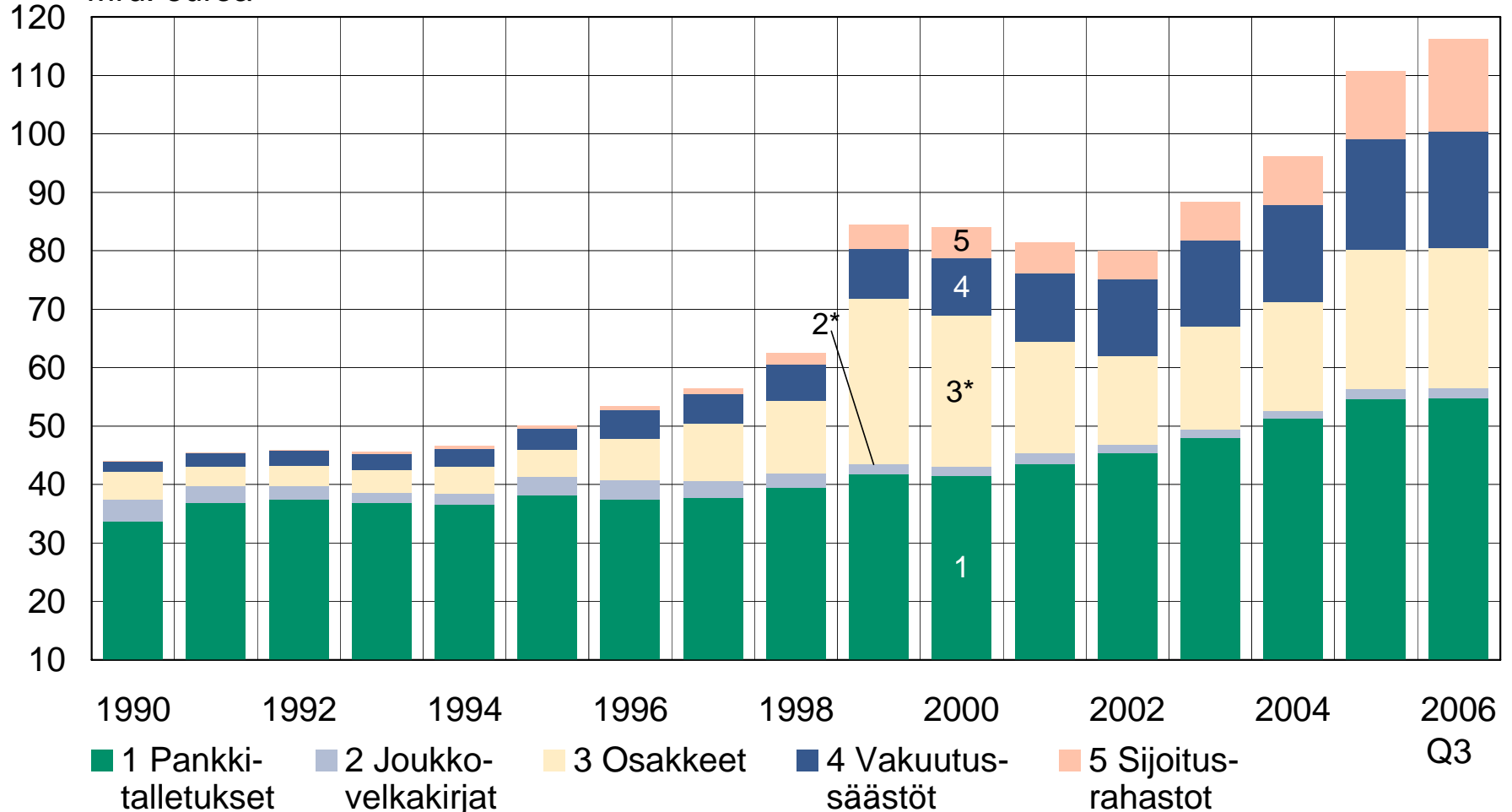
- Ylimääräisen varallisuuden säilyttäminen ja kasvattaminen tuottoa tavoittelemalla
- Perinteinen tapa
 - pankkitalletukset
 - valtion obligaatiot
 - reaaliomaisuus: asunnot, metsä, maaomaisuus
 - käteinen raha
 - arvoesineet, taide

Säästäminen ja sijoittaminen

- Moderni sijoittaminen
 - osakkeet
 - rahastot (osake-, indeksi-, korko- ja yhdistelmärahastot)
 - vapaaehtoinen henki- ja eläkevakuutus
 - kiinteistörahastot
 - (johdannaiset)
- Institutionaalinen sijoittaminen
 - sijoitusrahastot
 - vakuutusyhtiöt
 - työeläkerahastot
 - hedge-rahastot

Kotitalouksien rahoitusvarallisuus Suomessa

Mrd. euroa

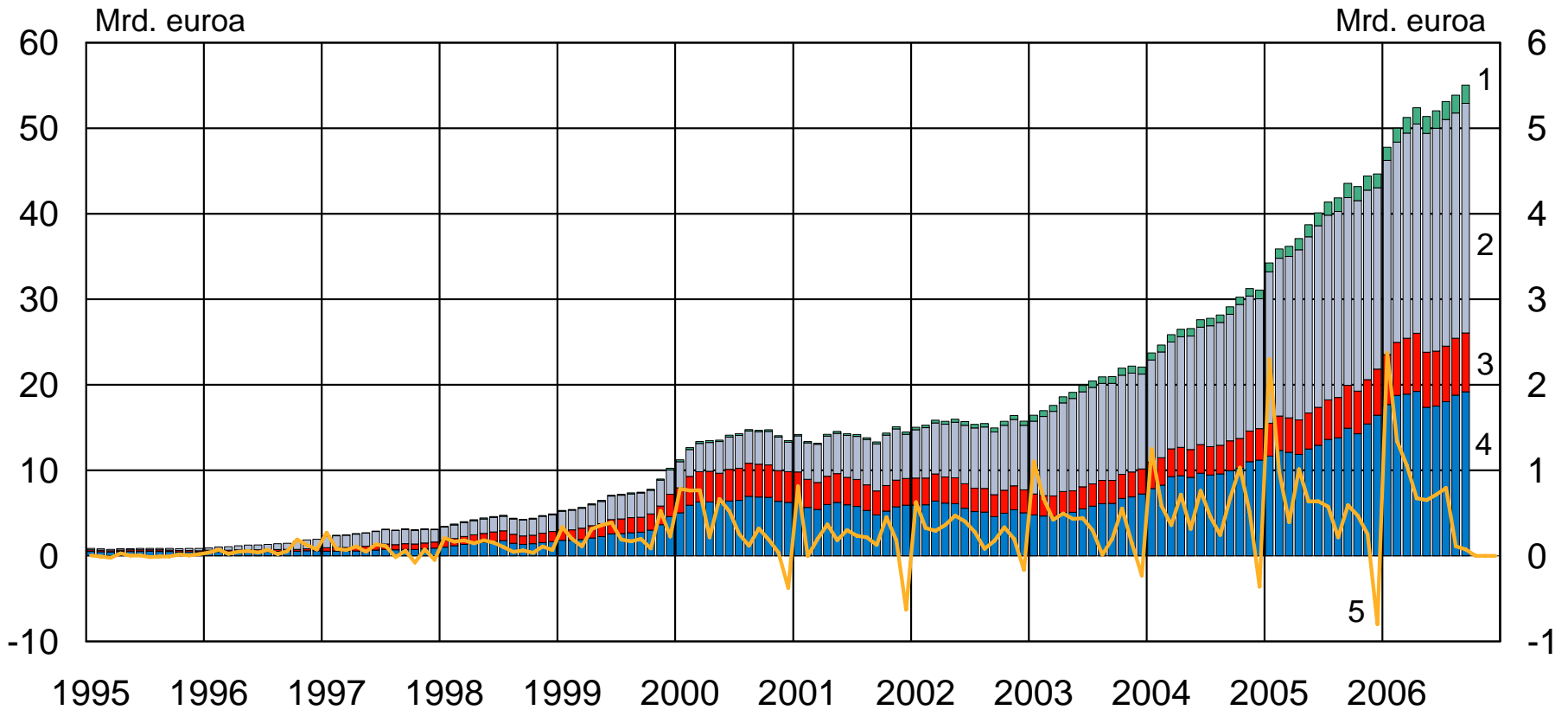
* Arvio.

* Arvio.

Vakuutussäästöihin on laskettu yksityishenkilöiden ottamat säästövakuutukset ja yksilölliset eläkevakuutukset.

Lähteet: Suomen Pankkiyhdistys, Suomen Pankki, Tilastokeskus, Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ja Rahoitustarkastus.

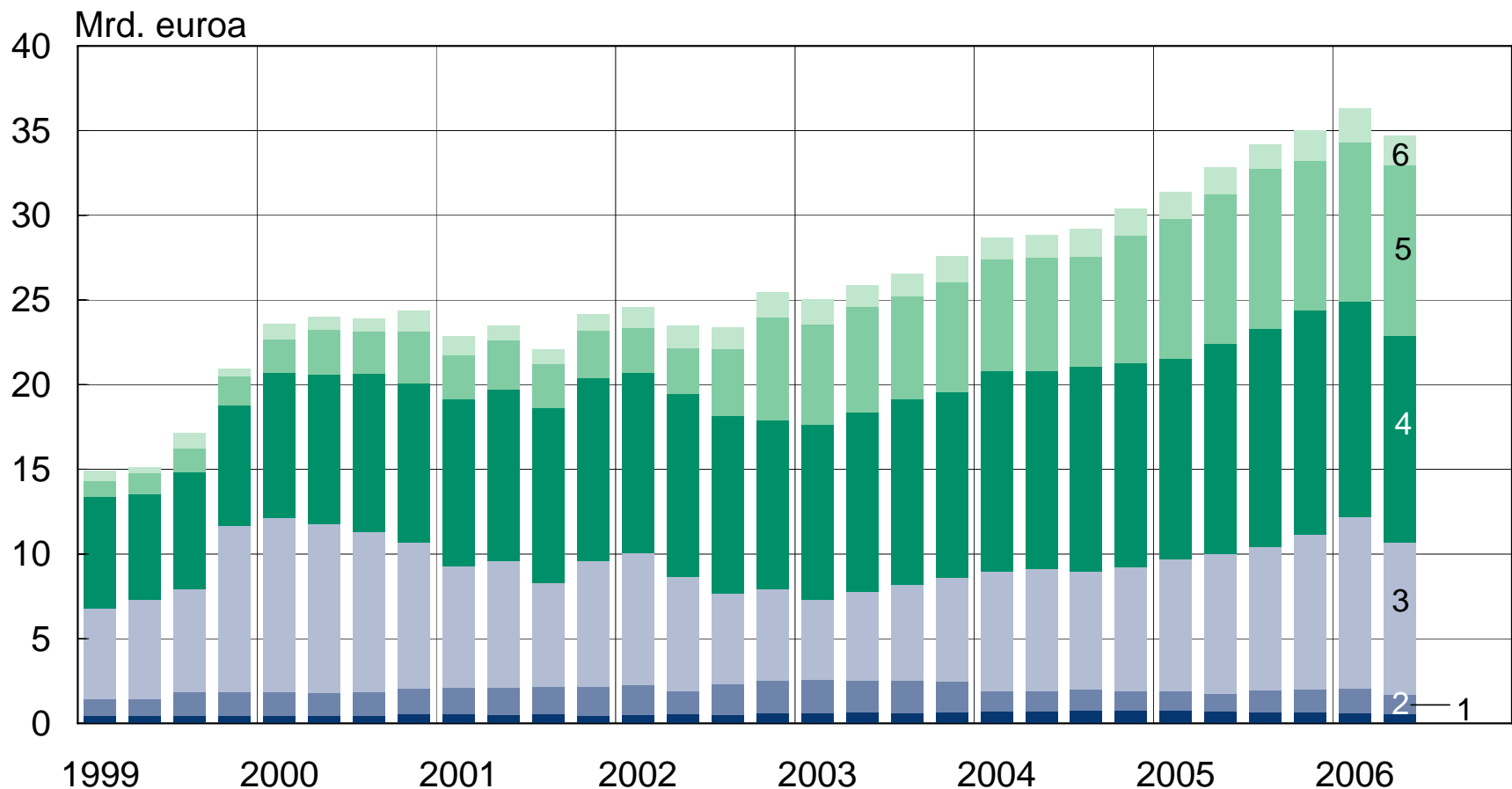
Suomessa rekisteröidyt sijoitusrahastot rahastotyypeittäin

- 1 Riskirahastot
- 2 Korkorahastot
- 3 Yhdistelmärahastot
- 4 Osakerahasto
- 5 Kaikkien rahastojen nettomerkinnot (oikea asteikko)

Lähteet: Helsingin pörssi ja Suomen Sijoitusrahastoyhdistys.

Henkivakuutusyhtiöiden sijoituskanta

1 Muut velkakirjasaamiset

3 Osakkeet

5 Rahoitusmarkkinavälineet

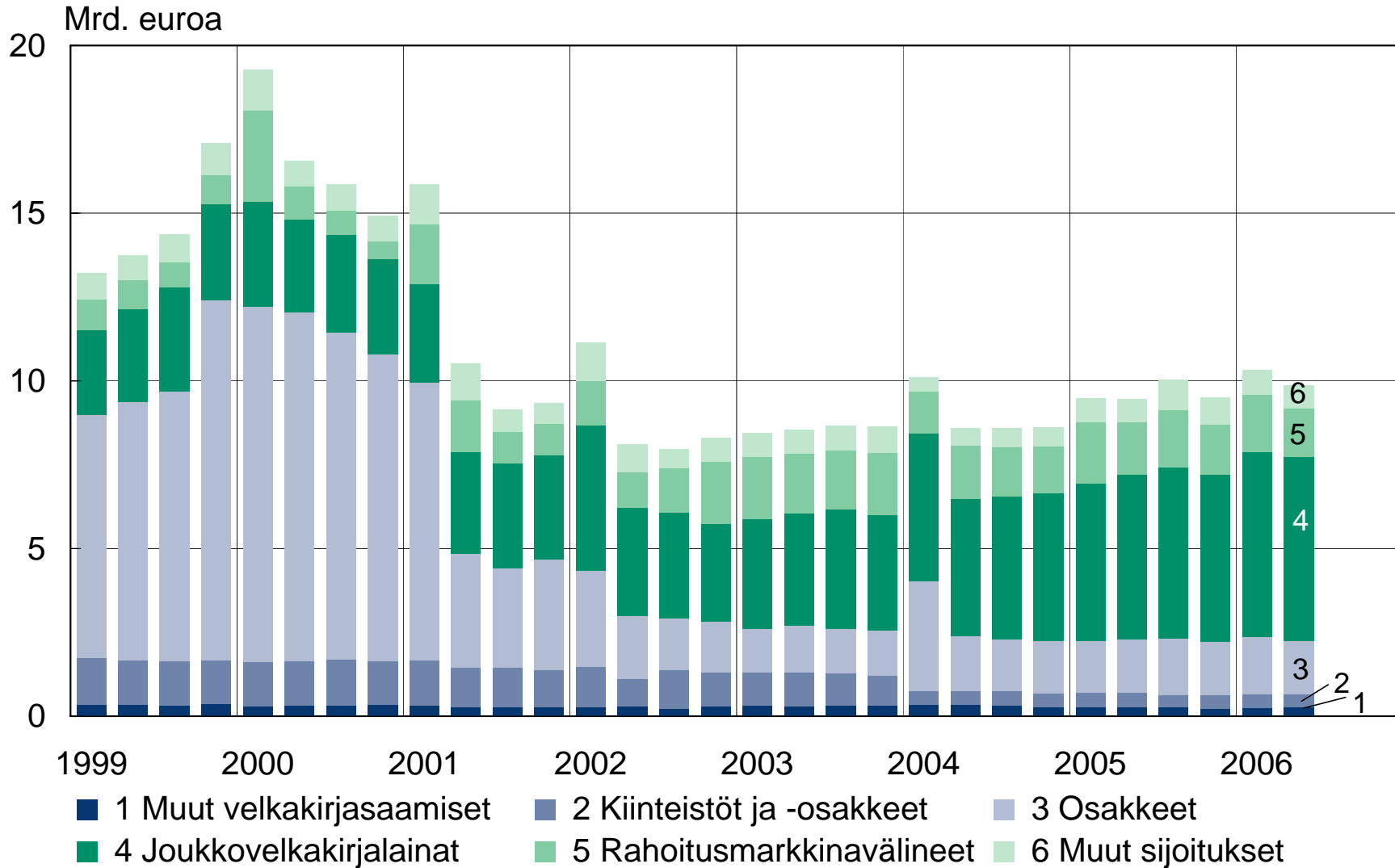
2 Kiinteistöt ja -osakkeet

4 Joukkovelkakirjalainat

6 Muut sijoitukset

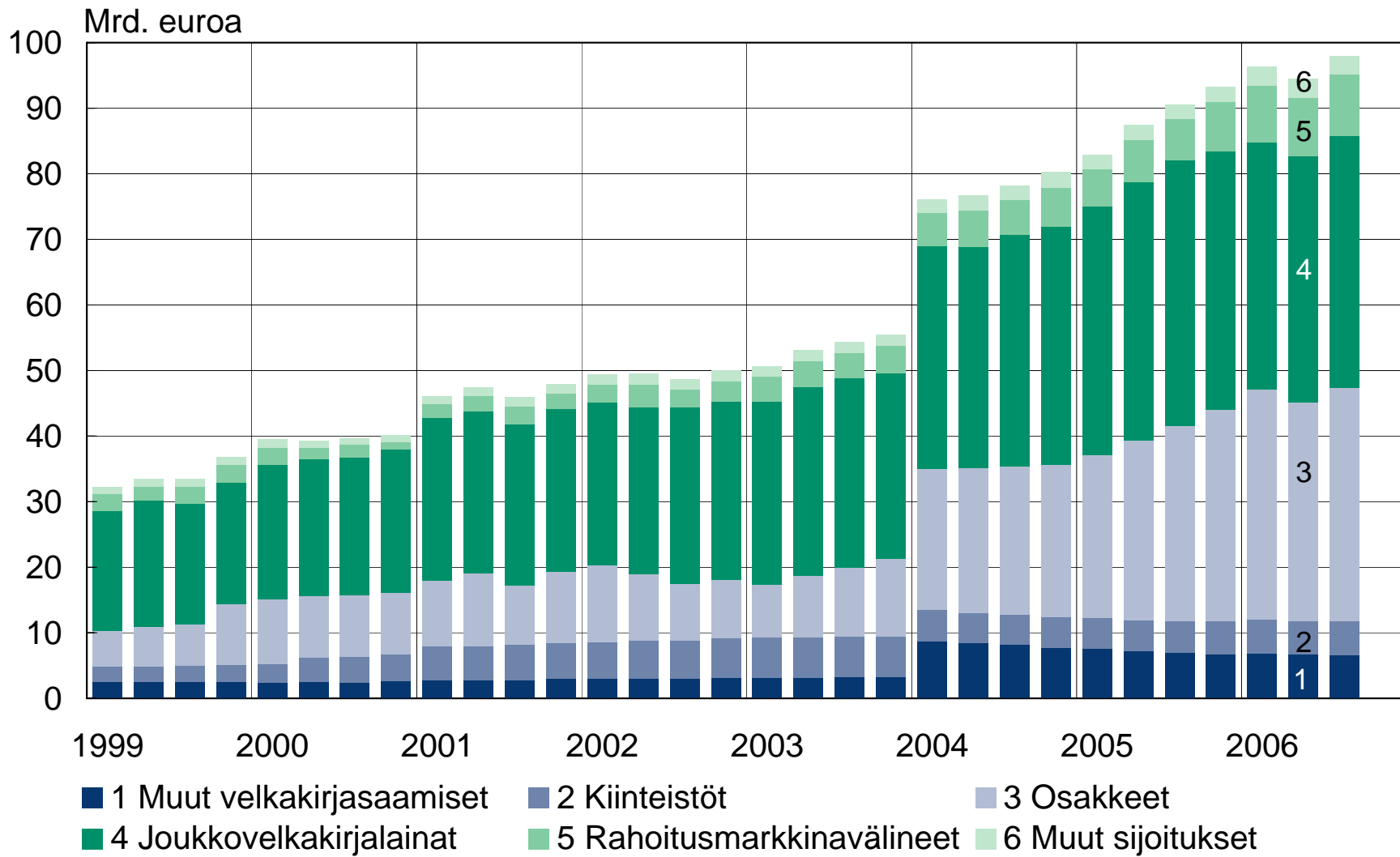
Lähde: Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto.

Vahinkovakuutusyhtiöiden sijoituskanta

Lähde: Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto.

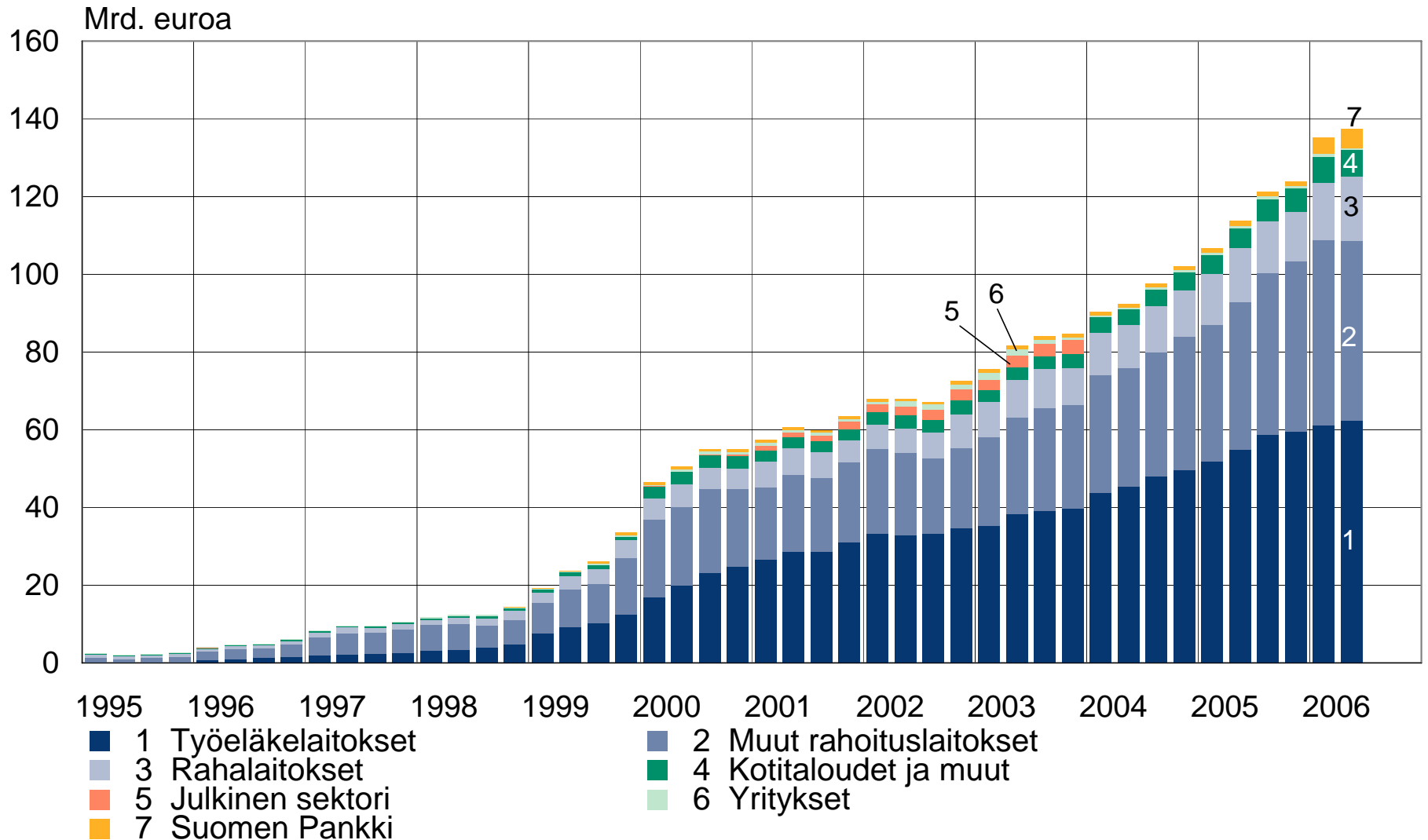
Työeläkelaitosten* sijoituskanta

* Vuoteen 2003 yksityisen sektorin työeläkelaitokset.

Lähde: Työeläkevakuuttajat.

Suomalaisten sijoitukset ulkomaisiin arvopapereihin, kantatieto

Lähde: Suomen Pankki.

Sijoittamisen periaatteita

- Ei tuottoa ilman riskiä
- Esim. tehokkailla osakemarkkinoilla hinnat ovat yleensä ”oikealle tasollaan”
- Sijoitusten hajauttaminen kannattaa
 - keskimäärin parempaa tuottoa pienemmällä tuoton vaihtelulla (eli riskillä)

Sijoittamisen periaatteita

- Säästämis-/sijoitusajan pituus vaikuttaa sijoituskohteiden valintaan
- Mitä pidempi horisontti, sitä enemmän riskiä voidaan ottaa
- Valinta riskipitoisen (esim. hajautettu osakesalkku) ja vähäriskisen (korkorahastot, talletukset) sijoituksen osuuksien välillä
- Säästöjä ja sijoituksia tulee tarkastella kokonaisuutena

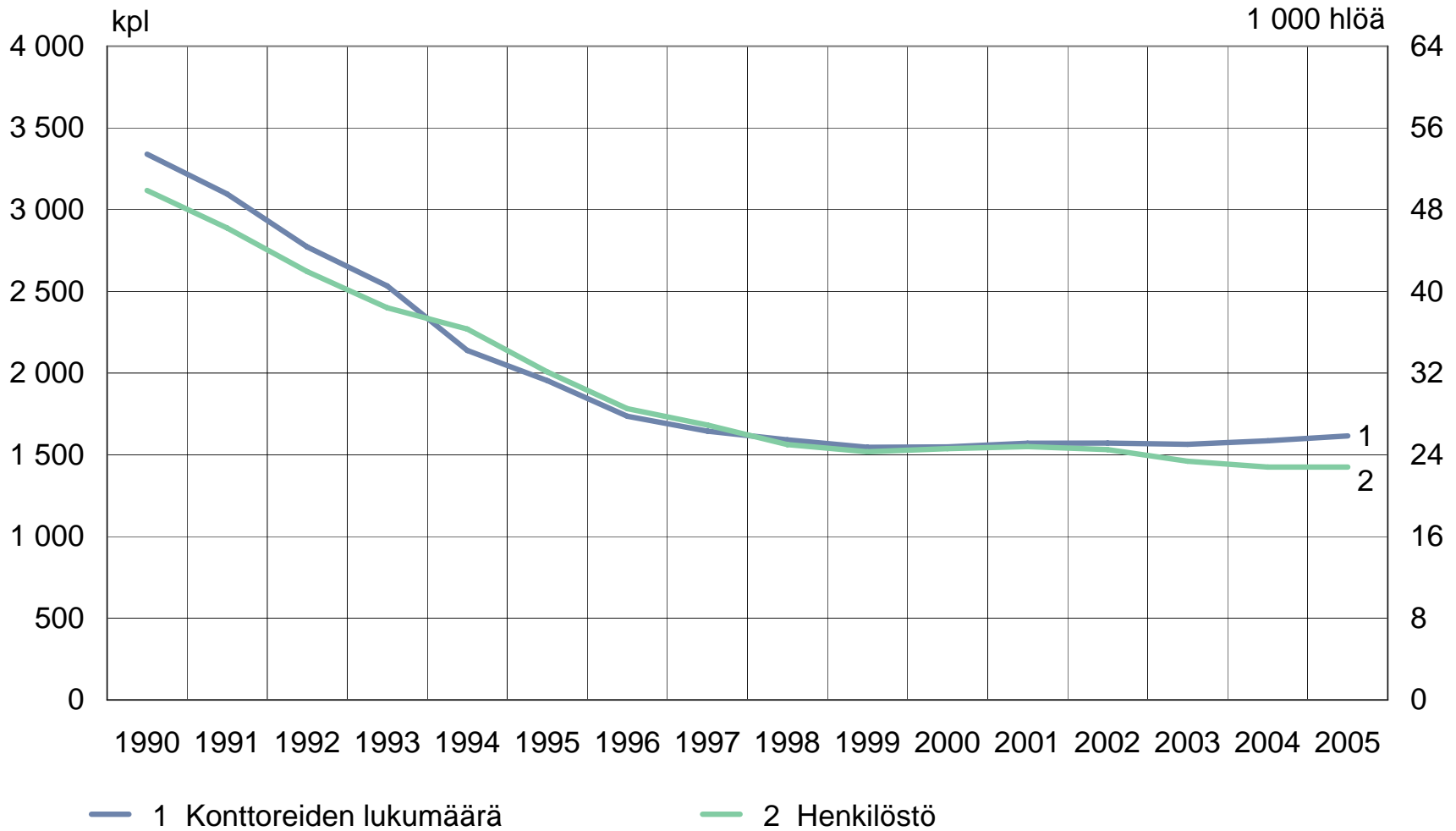
Sijoittamisen trendejä

- Kansainvälistyminen ja integroituminen
 - euro poistanut valuuttakurssiriskejä
- Ennen maariski, nyt toimialariski
- Hajauttaminen on lisääntynyt
 - mm. kehittyvät taloudet
- Varsinkin institutionaalisille sijoittajille tarjolla paljon uusia instrumentteja
 - riskirahastot (hedge funds)
 - johdannaiset
 - arvopaperistetut erät, esim. pankkien asuntoluotot

Pankit ja muut

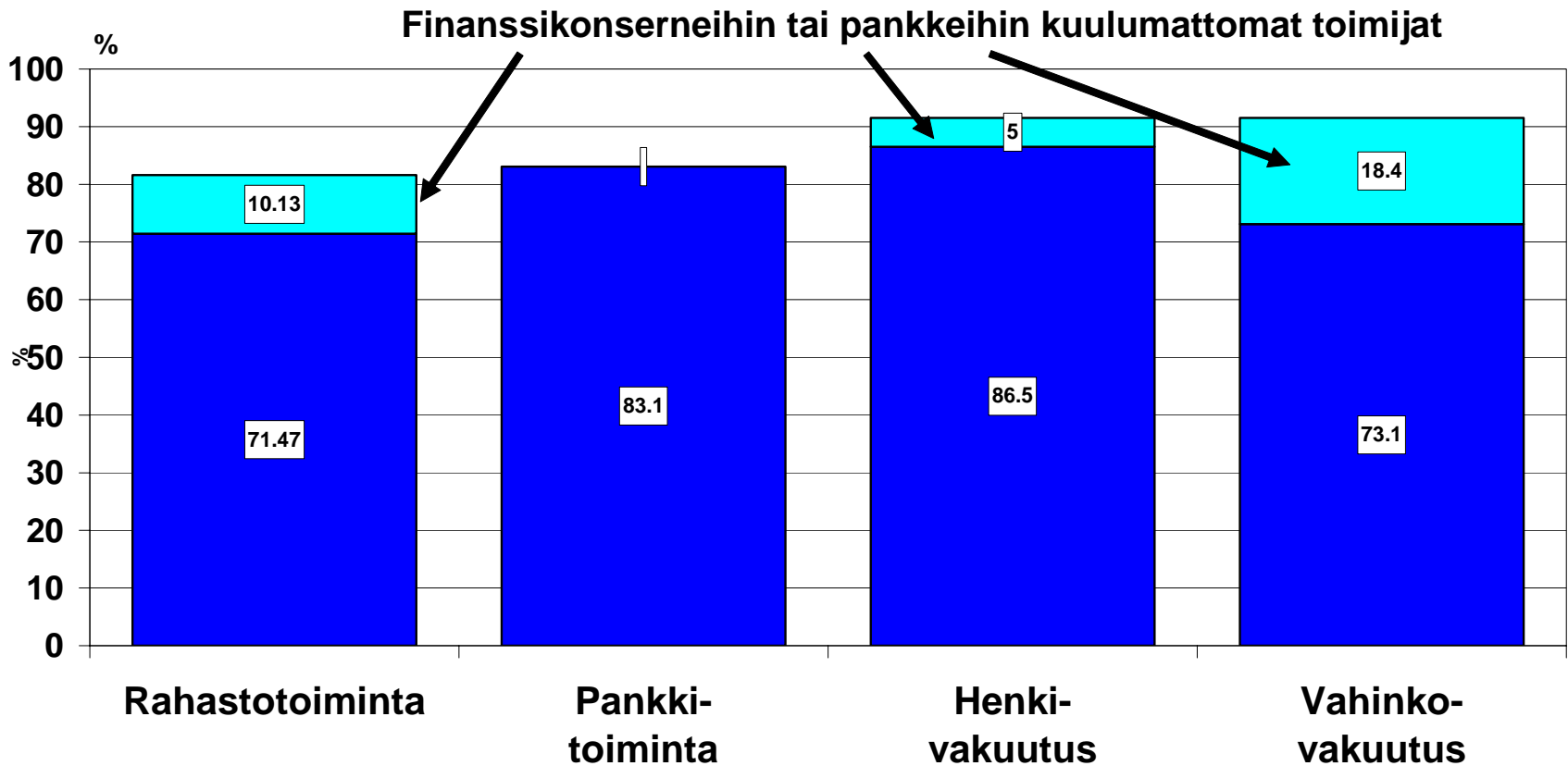
- Luottomarkkinoillamme toimivia yhteisöjä
 - 13 liikepankkia
 - 236 OP-ryhmän jäsenpankkia
 - 42 paikallisosuuspankkia
 - 40 säästöpankkia
 - 10 luottoyhteisöä
 - 3 ulkomaisen luottolaitoksen edustustoa
 - 24 ulkomaisen luottolaitoksen sivukonttoria
 - 11 pankkilainauslaitosta
 - yli 20 ”pikaluottoyhteisöä”

Pankkien henkilöstön ja konttoreiden lukumäärän kehitys Suomessa 1990 - 2005

Lähde: Suomen Pankkiyhdistys.

keskittymisasteet: viiden suurimman toimijan markkinaosuus

Lähteet: Rahoitustarkastus, Suomen Pankki ja Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto

Pankit ja muut

- Vakuutusmarkkinoilla toimivia yhteisöjä
 - 64 vakuutusyhtiötä, joista
 - 12 henkivakuutusyhtiötä
 - 20 vahinkovakuutusyhtiötä
 - 4 jälleenvakuutusyhtiötä
 - 7 eläkevakuutusyhtiötä
 - 22 ulkomaista vakuutusyhtiötä (sivuliikkeitä)

Pankit ja muut

- 27 rahastoyhtiötä
- 38 sijoituspalveluyritystä (esim. pankkiiriliike, investointipankki jne.)
- Helsingin Pörssi

Suomessa pankki- ja erilaisia omistajuus- ja hallintomallia

- Ruotsalaisomisteinen suuri liikepankki
- Suomalaiskansallinen suuri osuustoiminnallinen finanssiryhmä
- Suurehko suomalainen finanssiryhmä (pankki myydään Tanskaan)
- Pienempi keskinäinen finanssiryhmä
- Paikallisesti toimivat osuus- ja säästöpankit
- Pienet osake- tai keskinäisyyteen perustuvat henki- ja vahinkoyhtiöt yhteistyöverkostoineen
- Muut uudemmat (ja pienet) toimijat pankkimarkkinoilla
- Pankkiiriliikkeet, pääomasijoitusyhtiöt ja muut pääomamarkkinoilla toimivat yhteisöt

Nordic-Baltic finanssialue

- Useat finanssilaitokset toimivat sekä Pohjoismaissa että Baltiassa (osa myös Puolassa)
- Pohjoismaiden ja Baltian finanssimarkkinoiden yhdentyminen edennet nopeammin kuin EU:n finanssimarkkinoiden yhdentyminen
- Pörssi integroitunut (OMX: Helsinki, Tukholma, Kööpenhamina, Tallinna, Riika, Vilna ja Islanti tulossa mukaa)
- Haetaanko kasvua Venäjältä ???

Pohjoismainen pörssi

- Helsingin, Tukholman ja Kööpenhaminan pörssilistat yhdistettiin lokakuun alussa 2006
- Pohjoismaisella yhteislistalla olevien yritysten lukumäärä marraskuun puolivälissä oli 581, joista 269 oli listattu Tukholmassa, 181 Kööpenhaminassa ja 132 Helsingissä
- OMX:n Baltian pörsseissä listattujen yritysten lukumäärä: Vilna 43, Riika 40 ja Tallinna 16

Lähde: OMX

Toimialaluokitus (GICS)

- GICS = Global Industry Classification Standard)
 - Luokituksen perusteena yhtiön pääasiallinen toimiala, eli liikevaihdon keskeisin lähde
 - Rakenne koostuu neljästä tasosta
 - toimialaluokat (10 kpl)
 - toimialaryhmät (24 kpl)
 - toimialat (64 kpl)
 - toimialojen alalajit (139 kpl)
 - Kymmenen toimialaluokkaa
(Energia, Perusteollisuus, Teollisuustuotteet- ja palvelut, Kulutustavarat ja –palvelut, Päivittäistavarat, Terveystieteet, Rahoitus ja kiinteistöt, Informaatioteknologia, Tietoliikennepalvelut ja Yhdyskuntapalvelut)

Lähde: OMX

Rahoitusjärjestelmän

- Paradoksi:
 - USA:n ”vapaa markkinat” ovat kaikkein pisimmälle valvotut
- Vapaat, hyvin toimivat rahoitusmarkkinat tarvitsevat tuekseen sääntelyä ja valvontaa
- Kuluttajan-/sijoittajansuoja
- Esimerkkejä valvonnan tarpeesta:
 - Yritysskandaalit, markkina-analyytikoiden väärinkäytökset, sijoitusrahastojen ja vakuutusyhtiöiden palkkiorakenteet USA:ssa, pankkikriisit

Miksi pankkeja pitää valvoa?

- Historiassa oli paljon ”talletuspakoja”, ja pankkeja myös kaatui
- Talletusvakuutus estää tallettajien ”paniikin”
- Vakuutuksen antajalla/takaajalla intressi hillitää pankkien riskinottoa

Miksi pankkeja pitää valvoa?

- Pankkisektori on edelleen rahoitusjärjestelmän ”selkäranka”
 - Talletukset, luotot
 - Maksujen välitys
 - Rahapolitiikan välittyminen
- Pankkikonkurssit järkyttäisivät rahoitusjärjestelmän toimintaa ja veisivät muun talouden helposti lamaan

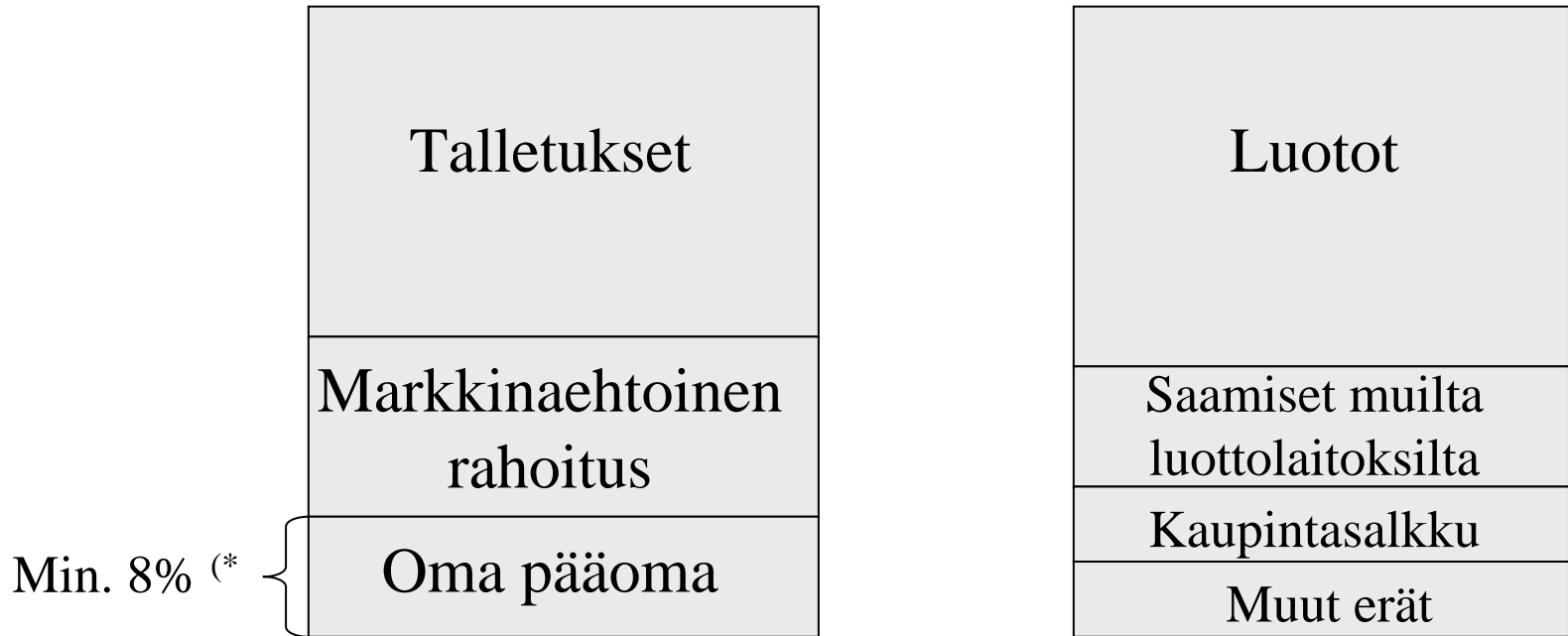
Miten pankkeja valvotaan?

- Pankkien vakavaraisuussäännökset
- Niiden noudattamisen sekä yleisten riskienhallintaprosessien valvonta
- Sääntelyn ja valvonnan kansainvälinen koordinointi:
 - Baselin sopimukset I ja II
 - EU:n vakavaraisuusdirektiivi

Pankin tase

Vastattavaa

Vastaavaa

* Lasketaan vastaavaa-puolen *riskipainotetuista* eristä

Yhteenveto: Näkymiä

- Rahoituspalveluiden kansainvälistyminen ja integraatio jatkuvat
- Integraatio edennyt
 - pankkien välisillä (raha)markkinoilla
 - (suur)yritysrahoituksessa
 - institutionaalisessa sijoittamisessa
- Integraatio hitaampaa
 - vähittäispankkitoiminnassa (kotitaloudet ja PK-yritykset)
 - vakuutustoiminnassa

Yhteenveto: Näkymiä

- Valvonnan pysyttävä integraation ja kansainvälistymisen tahdissa
- Integraation ja kilpailun tulee koitua kuluttajan eduksi:
 - tavoitteena paremmat ja luotettavat palvelut
 - ... halvemmalla, mutta järjestelmän vakaus säilyttäen

Lähdeaineistoa

- Rahoitusmarkkinaraportti No. 3- 2006
- Euro & Talous: Rahoitusjärjestelmän vakaus. Erikoisnumero 2006 ilmestyy joulukuussa
www.bof.fi/fin/3_ rahoitusmarkkinat
www.bof.fi/fin/6_ julkaisut/6.1_ SPn_ julkaisut
- Euro & Talous, neljännesvuosittain
- Rahoitusmarkkinoiden integraatio A:107 ja Suomen Rahoitusmarkkinat A:102. Suomen Pankki.